

Släkt och Bygd

medlemsblad för
Svalövsbygdens
Släkt- och folklivsforskare
Nr. 1 2023

Hällstorps gård från 1820 till 1930

Av Roland Lyhagen, Svalövsbo

Bildandet av Hällstorps gård nordost om Billeberga är en följd av enskiftena i Billeberga och Tirups socknar samt ägarna av Sireköpinge säteri. Skiftena omdanade landskapet radikalt när byarna splittrades och gårdarna

Hällstorps gård. Bild ur Gods och gårdar 1944.

flyttade ut och fick sin ägofigur samlad runt gårdscentrat. Tidigare låg gårdarna i huvudsak samlade i byar och varje hemman hade upp till 30 utspridda smala skiften inom bygränserna. Enskiftet blev en radikal jordbruksrevolution som väsentligt effektiviserade jordbruket.

Men det var också en social revolution där bygemenskapen slogs sönder. I många fall ledde också skiftena till bildandet av plattgårdar, dvs stora enheter skapade av många sammanslagna hemman.

Hellstorp och Hällstorp

I alla historiska handlingar stavas både byn och gården Hellstorp med "e" medan man idag stavar med "ä" Hällstorp. Jag kommer i artikeln att skriva med "e" på byn Hellstorp och ingående hemman medan gården kommer att skrivas med "ä" Hällstorps gård.

Skiftet av Hellstorps by 1808

I Billeberga socken fanns byarna Hellstorp, Värmö, Tostarp, Södra Möinge och Billeberga. Byarna Hellstorp, Tostarp och Billeberga låg i anslutning till Saxån. Värmö by låg vid ett biflöde lite norr om Saxån och Södra Möinge låg vid en bäck ca 1,5 km sydost Billeberga kyrka.

Hellstorps by med 6 gårdar skiftades 1807. Av tabell 1 framgår gårdarnas mantal, ägare och areal på de fyra gårdar som senare skall bilda grunden för Hällstorps gård. Hellstorp nr 2 är ett domkyrkoheemman medan nr

Forts. sid 3

Tabell 1. Vid skiftet av Hellstorps by 1807 hade hemmanen nr 2-5 olika ägare. Dessa hemman kommer senare att bilda stommen till Hällstorps gård. (Akt 12-bil-10 1808).

Hemman nr	Mantal	Kategori	Brukare/ägare	Areal Tnld Kpld
Hellstorp nr 2	1/2	Domkyrkoheemman	Anders Pehrsson	75 14
Hellstorp nr 3	3/8	Kronorusthåll	äg. Lusse Mattsdotter	83 4
Hellstorp nr 4	1/4	Kronorusthåll	äg. Palle Åkesson	38 24
Hellstorp nr 5	1/4	Kronorusthåll	äg. Lusse Mattsdotter	59 22

Svalövsbygdens släkt- och folklivsforskarförening

Släkt och Bygd

Årgång 32 nr. 1 2023

Medlemsblad för Svalövsbygdens släkt- och folklivsforskarförening

ISSN 1401-3703

Föreningens styrelse:

ORDFÖRANDE: Per Olof Knutsson 070-843 61 06

SEKRETERARE: Per Olof Knutsson 070-843 61 06

Välagården 1165, 268 72 Teckomatorp
perolofknutsson@gmail.com

ADJUNGERAD KASSÖR: Marie Munke
070 3442112

marie@munke.se

STYRELSEMEDLEMMAR:

Roland Lyhagen 0418-66 32 34

roland.lyhagen@gmail.com

Anita Ljungberg 070-972 15 36

anita_ljungberg@yahoo.se

Ingegerd Elfström Jonsson 070-570 62 15

ingegerdelfstromjonsson@gmail.com

REDAKTÖR: Roland Lyhagen 0418-66 32 34

roland.lyhagen@gmail.com

Redaktionellt material sändes till *info@sloff.se*

HEMSIDA: *sloff.se*

ANSVARIG HEMSIDAN: Bertil Mattsson 070-826 22 29

LOKAL: Montessori, Onsjövägen, Svalöv

ÖPPET HUS: Tisdagar varannan vecka, se under program våren 2023

E-POST: *info@sloff.se*

MEDLEMSAVGIFTEN för 2022 är 175:-

Familjemedlem 50:-

Bankgiro: 386-4782

GLÖM INTE BETALA

MEDLEMSAVGIFTEN FÖR 2023!

Meddela gärna din e-postadress till kassören så kan du få medlemstidningen Släkt & Bygd även digitalt. Du kan även få andra släktforskningsföreningars tidskrifter digitalt.

Program våren 2023

Årsmöte tisdagen den 14 februari kl 19

i lokalen Montessori, Onsjövägen

Efter årsmötesförhandlingar föredrag av

Roland Lyhagen

Vallenborgs historia från 1600-tal till nutid

Nya programpunkter kan tillkomma under våren. Kom gärna på våra öppna tisdagsträffar för information och släktforskning eller gå in på vår hemsida och håll dig uppdaterad.

Öppet-Hus tisdagarna kl 18-20 börjar i januari våren 2023:

Ändringar meddelas i första hand på hemsidan.

Är du osäker på vilka aktiviteter som kan genomföras kan du alltid kontakta någon i styrelsen.

Innehåll:

Hällstorps gård från 1820 till 1930. Roland Lyhagen	sid 1, 3
Skiftena förändrade landsbygden. Roland Lyhagen	sid 10
Jordbruket i Hellstorps by vid skiftet 1765. Roland Lyhagen	sid 11
Den stora branden på Svalöfsgården. Roland Lyhagen	sid 12
....men tiden går. Mats Harders bilder med tillägg.	sid 14

3-5 är kronorusthållshemman. Nr 3 och 5 ägdes av änkan Lusse Mattsdotter som även ägde Hellstorp nr 6. Hon är änka efter f. d. riksdagsmannen Hans Olsson som dog 1805 61 år gammal. Hellstorp nr 4 ägdes av Palle Åkesson.

Hellstorp nr 2, 3 och 5 köps in kring 1810

I Mantalslängden för Billeberga socken 1810 står för första gången att Hellstorp nr 2, 3 och 5 ”tillhör ägaren på Sireköpinge”. Vem är det då som äger dessa hemman? Sireköpinge säteri ägdes från 1799 till 1808 av Charles Emil Ramel. Godset, som ägde i stort sett hela Sireköpinge socken samt ett antal utsocknes hemman, såldes 1808 till Verner von Schwerin. Om Ramel behöll fastigheterna i Hellstorp är oklart vilket kommer att framgå senare.

Tirup 11 och 12 utsocknes frälsehemman

Tirup 11 och 12 var utsocknes frälsehemman under Sireköpinge när Tirup skiftades 1804 och ägdes av Charles Emil Ramel. I Mantalslängden för Tirup 1818 ägs de av von Schwerin på Sireköpinge. De har alltså följt med i köpet av godset. Vid skiftet tilldelades nr 11 och 12 markerna längst i söder av Tirups by i gränsen till Hellstorps bys ägor. Nr 11 innehöll drygt 84 tunnland och nr 12 ca 81 tunnland. De åsattes vardera 1/3 mantal.

Utsocknes frälsehemmanet Billeberga nr 6

Billeberga nr 6, 3/4 mantal, har sedan gammalt tillhört Sireköpinge. I Mantalsboken över Billeberga socken 1810 står Verner von Schwerin som ägare. Halva hemmanet brukas under Sireköpinge medan andra halvan, *med en stor och hjälpeilig åbyggnad*, brukas av åbon Nils Jönsson. Det kommer dock kompliceras senare. År 1822 vidtages ett nytt skifte och klyvning av nr 6. Halva hemmanet tilldelas von Schwerin, 3/8 mantal 67 tunnland, och andra halvan Charles Emil Ramel, 3/8 mantal 75 tunnland! Vid denna klyvning företräds Ramel av inspektör Åberg som bor på Hellstorp nr 2, 3 och 5. Är det Ramels inspektör och ägs då de tre Hellstorpsgårdarna av Ramel?

Tanken på en plattgård

Bildandet av s. k. plattgårdar var utbredd i många delar av Skåne vid denna tid. Med plattgård menas att vid skiftet slogs ett antal gårdar samman till en stor enhet som kunde omfatta upp till 15 hemman! Förutsättningen

var att det fanns en ägare, oftast en adlig godsägare, som ägde hela byar och kunde styra utfallet av skiftet till sin önskvärda struktur. Både Ramel och von Schwerin var väl införstådda med konceptet och tankarna på att göra en plattgård i Billeberga växte fram. Kring 1820 ägde Sireköpinge Hellstorp nr 2, 3 och 5, Tirup nr 11 och 12 samt Billeberga nr 6. Sannolikt påbörjas bygget av plattgården Hällstorp i slutet på 1820-talet bestående av de 6 nämnda fastigheterna med ca 230 ha mark.

1827 köper Carl Axel Wachtmeister Hällstorps gård

Charles Emil Ramel dör 1826. Jag hittar ingen boupp-teckning efter honom för att se vilka fastigheter han ägde vid dödsfallet. Nu kommer det underliga. Carl Axel Wachtmeister köper Hällstorps gård av Charles Emil Ramels arvingar för 16.041 Riksdaler banco enligt köpekontrakt av den 16 juli 1827. Ingående hemman framgår av tabell 2 och bild 1. Därtill ingår alla underlydande torp och lägenheter. Arealen uppgår till ca 228 ha.

Har Ramel ägt dessa fastigheter hela tiden trots att det i stätt i mantalshandlingar att Verner von Schwerin ägt vissa av fastigheterna? Eller har köp gjorts mellan dem som inte gått att spåra i tillgängliga handlingar?

Tillköp under Wachtmeisters tid

Hellstorp nr 4 ingick inte köpet 1827. Detta hemman ägdes av Palle Åkesson (han hette faktiskt Palle). När Palle dog 1823 togs gården över av sonen Anders Pallesson. Anders flyttar från gården 1832 och omkring 1830 kan Hellstorp nr 4 ha köpts in av ägaren till Hällstorps gård. Hemmanet var på 38 tunnland och 24 kappland.

Den 23 april 1832 dog ”*grefven, Capitainen och Rid-daren af Kongl. Svärds orden Högvälborne Herr Carl Axel Wachtmeister*” vid 38 års ålder. Han var ogift och arvet efter honom skulle fördelas på hans moder och 10 syskon! Efter en långdragen administrativ process framgår av domboken 1835 att brodern Claes Adam Wachtmeister tar över Hällstorps gård.

Under Claes Adam Wachtmeisters tid köps också resterande halva av Billeberga nr 6, 3/8 mantal, in och läggs till Hällstorp år 1842. Säljare är von Schwerin på Sireköpinge. Areal tillskottet blev drygt 67 tunnland.

Samma år köps också Värmö nr 4, 1/12 mantal, kronoskatte- häst- och fördelshemman in av Wachtmeister. Säljare är Nils Månsson och Anna Persdotter. Det var ungefär 1/3 av hemmanet som ingick i affären och skattat till omkring 29 tunnland mark.

Hemman nr	Mantal	Kategori	Areal Tnld Kpld
Hellstorp nr 2	1/2	Domkyrkohegman	75 14
Hellstorp nr 3	3/8	Kronorusthåll	83 4
Hellstorp nr 5	1/4	Kronorusthåll	59 22
Billeberga nr 6 (halva)	3/8	Utsockne frälse	75 28
Tirup nr 11	1/3	Utsockne frälse	84 29
Tirup nr 12	1/3	Utsockne frälse	81 31

Tabell 2. Ingående fastigheter vid C A Wachtmeisters köp av Hällstorps gård 1827 av C E Ramels arvingar. (Rönnebergs häradsrätt (M) A1a:76 (1835).

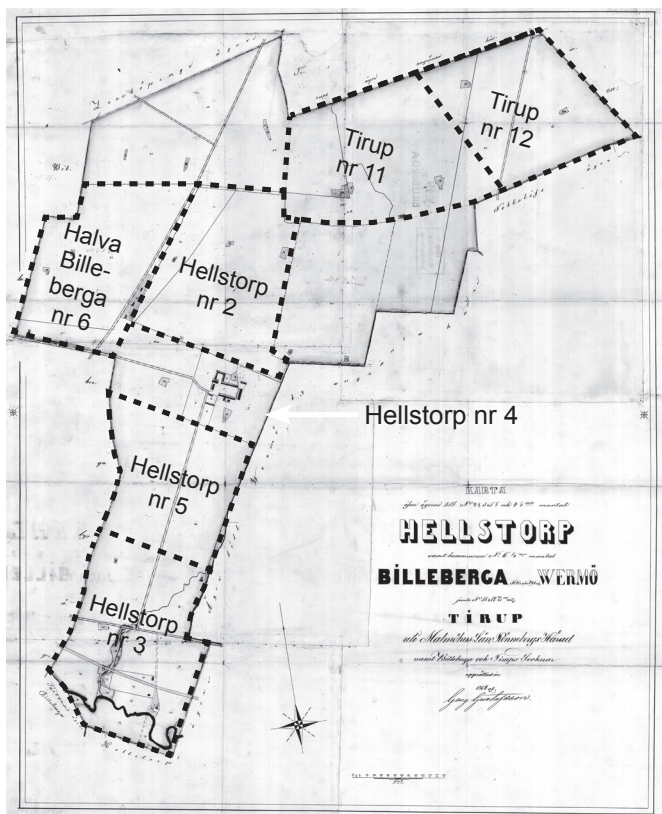

Bild 2. Fastigheterna som Carl Axel Wachtmeister köpte 1827 inlagda på 1864 års karta. Observera att Hällstorp nr 4, som senare blir gårdscentrum, inte ingick i köpet.

Familjen Wachtmeister ägde Hällstorps gård i 19 år. Efter det kommer en epok med danska ägare vilket var typiskt för många större gårdar under denna tid. Jag har belyst det i en artikel i Släkt & Bygd nr 1 2020 *Dansk dominans på skånska plattgårdar och storjordbruk*. Den 25 augusti 1846 köper Samuel Bock Hällstorp av Wachtmeister.

Familjen Bock kommer från Schleswig-Holstein

Samuel Bock med hustru och fyra barn kommer från Schleswig-Holstein och flyttar in på gården 1846. Barnen är mellan 5 och 14 år gamla. Liksom andra danska familjer som flyttar hit så medföljer danskt tjänstefolk framför allt pigor. Under Bocks tid har arealen varit i stort sett oförändrad. Endast Tirup nr 12, 1/16 mantal och drygt 20 tunnland, säljs 1849 ifrån till ägaren av Tirup nr 1. Samuel Bock äger Hällstorps gård i 10 år. Sen tar en ny dansk familj vid.

Jacob Michael Iversen köper Hällstorp 1856

Den 20 mars 1856 undertecknar Jacob Michael Iversen ett köpebrev för de hemman som ingår i Hällstorps gård (tabell 3). Köpesumman uppgår till 153.333 Riksdaler. De kommer från Möen. Jacob Michael Iversen flyttar med hustru och 9 barn in på gården 1856. Det föds ytterligare två barn på Hällstorp, dottrarna Julia Camilla Marie 1856 och Magna Lovisa Marie 1859. Iversen har också med sig en dansk inspektör, Peter Skytte, samt ytterligare en dansk tjänsteman. Han låter mäta Hällstorps gård 1864 i en lantmåteriförrättning (akt 12-

bil-49). Jacob Michael Iversen dör den 27 januari 1865 av hjärninflammation knappt 58 år gammal. Bouppteckningen avslöjar intressanta ting som behandlas senare i denna artikel. Änkan Hendrine Sofie Iversen, född Crone, driver gården vidare ända till 1876. Då kommer en arrendator Hans Christian Jensen från Danmark och tar över driften.

Kyrkohemmanet Värmö nr 9

Detta hemman verkar ingå i Hällstorps drift sedan 1830-talet om man tolkar skrivningarna i husförhållsböckerna. Det står från 1838 "brukas under Hällstorp" och med endast en familj boende nämligen soldat Pehr Lund. I boken 1857-1866 står "kyrkohemman under Hällstorp" och nästa bok 1866-76 står samma sak samt att soldaten Pehr Lund bor helt ensam kvar på nr 9 efter hustruns bortgång. Den "fattige" Pehr Lund avlider 1880 och därefter är ingen skriven på Värmö nr 9.

Kyrkohemmanet är arrenderat under lång tid av brukarna på Hällstorp men det har inte sålts av kyrkan under denna period. Gården står med när Iversens låter mäta in hela den brukade Hällstorps gård 1864 men är alltså inte ägd av Iversen.

Hans Christian Jensen köper Hällstorp 1882

Hans Christian Jensen med hustru Nancy Elisabeth Birch och barn flyttar till Hällstorp 1877 och står som arrendator på gården. De kommer från Danmark. Han köper gården 1882 av Hendrine Sofie Iversen. Enligt

Bild 3. Kart från uppmätningen Hällstorp 1864 under JM Iversens tid (Akt: Arealavmätning 12-bil-49 1864). Jag har lagt in delfastigheterna med namn och nummer. Kyrkohemmanet Värmö nr 9 var arrenderad.

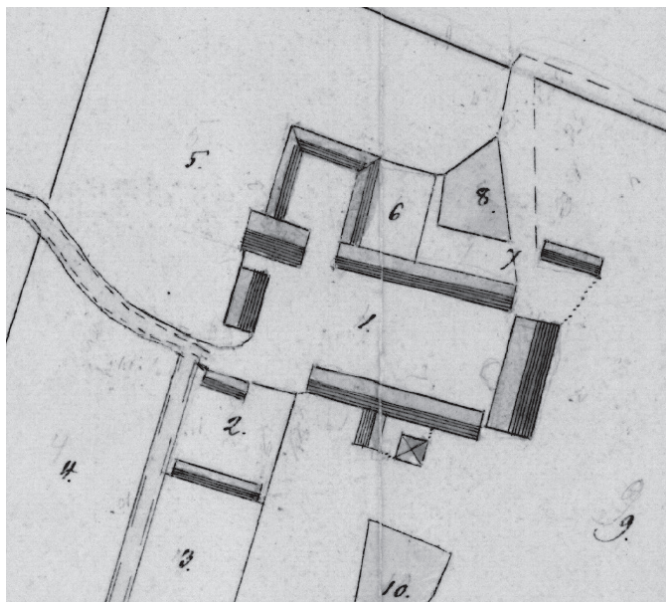

Bild 4. Byggnadsbeståndet enligt kartan från 1864 under J M Iversens tid.

Hemman nr	Mantal	Kategoriursprung	Areal Tnid Kpld
Hällstorp nr 2	1/2	Domkyrko hemman	75 14
Hällstorp nr 3	3/8	Kronorusthåll	83 4
Hällstorp nr 4	1/4	Kronorusthåll	38 24
Hällstorp nr 5	1/4	Kronorusthåll	59 22
Billeberga nr 6	3/4	Utsockne frälse	75 28
Värmö nr 4	1/12 1/24	Kronoskatte häst- o fördelshemman	29 - 15
Värmö nr 13	5/16	Kronoskatte	56 -
Tirup nr 11 o 12	1/3	Utsockne frälse	166 28
Tirup nr 1	1/4	Kronorusthåll	83 4

Tabell 3. Ingående fastigheter vid H C Jensens boupp-teckning 1910 ca 329 ha. (Rönnebergs, Onsjö och Harjagers domsaga (M) FIIa:37 (1910) Sida: 55).

lagfartsboken ingår samma fastigheter som under Iversens tid (tabell 3).

Tirup nr 1 och Tirup nr 12 1/16 mantal

Under H C Jensens tid utökas arealen genom tillköp av fastigheter. Tirup nr 1, 1/4 mantal, med 85,3 tunnland mark, inköps 1888 av Per Jönssons sterbhusdelägare (bild 4). Marken gränsar till Tirup nr 12 som ingår i Hällstorps ägor. I samma köp ingår också en mindre del av Tirup nr 12, 1/16 mantal, som ägts av Per Jönsson (som såldes ifrån 1849 av Samuel Bock). Per Jönsson hade fått ett fastebrev 1863 på denna del av Tirup nr 12. Men 1877 såldes både Tirup 1 1/4 mantal och Tirup 12 1/16 mantal till sonen Peter Persson och Hanna Larsdotter. Men de nya ägarna gick i konkurs och Per Jönsson köpte tillbaka de två fastigheterna på exekutiv auktion 1888. Men f. d. nämndeman Per Jönsson, som flyttat till Tarstad nr 5, dör

den 3/2 1888. Därmed hamnar Tirup nr 1 och nr 12 i Per Jönssons sterbhus och förvärvas av H C Jensen.

Värmö nr 13 skatterusthållshemman

Värmö nr 13, 5/8 mantal, består av två skilda delar som fått fastighetsbeteckningarna 13² och 13³, vardera 5/16 mantal. De blev delade redan vid skiftet 1808. H. C. Jensen köper Värmö nr 13³, 5/16 mantal, på 56 tunnland 1892. Säljare är Nils Åkesson och Elna Persson. Det är oklart i lagfartsboken vilken del det gäller, 13² eller 13³, båda finns tillskrivna i lagfartsbokens kolumn för mantal. Men i anmärkningskolumnen står det att den rätta beteckningen skall vara Värmö 13³ fastslaget den 26 maj 1928.

Värmö nr 4

Värmö nr 4 1/12 mantal ingår sedan 1857 i Hällstorps ägor. Men 1908 köps ytterligare en bit av nr 4 in. Av Trulls Mattssons och Elna Perssons arvingar köper H C Jensen 1908 1/24 mantal av Värmö nr 4, skattat till ca 15 tunnland. Värmö nr 4 får därmed 1/8 mantal.

Ett ägoutbyte mellan Värmö nr 4 och kyrkohemmanet Värmö nr 9 sker 1908 där i stort sett de båda fastigheterna byter plats med sina likvärdiga arealer (12-bil 91), se bild 3 och 5.

H C Jensen dör 1909 och änkan tar över

Hans Christian Jensen dör den 17 december 1909, 69 år gammal. Änkan Nancy Elisabeth Jensen skall enligt testamente sitta i orubbat bo och tar därför över ägandet av Hällstorp. Sonen Hans Christian Birch-Jensen arrenderar jordbruket. Under perioden 1909-1927 genomgår fastigheten en del förändringar i fastighetsbeståndet. Tirup nr 1 1/4 mantal och nr 12 1/3 mantal säljs till Alfred Staffansson 1910. Det sker en klyvning 1918 av Tirup nr 12 där Nancy Elisabeth Jensen köper tillbaka en mindre bit, 55/3000 mantal 2,2 ha. Även Tirup nr 11 genomgår samma år en klyvning varvid Hällstorp behåller 895/3000 mantal 37,4 ha medan 105/3000 mantal 4,4 ha läggs till Alfred Staffanssons Tirup nr 1.

Nancy Jensen dör 1926 och sonen tar över

Änkan Nancy Elisabeth Jensen dör 1926. Därefter övertar sonen Hans Christian Birch-Jensen Hällstorps gård. Ett stort antal gårdar i Skåne fick under 1800-talet danska ägare men ganska få av dem blev släktgårdar som stannade i släkten i efterföljande generationer. Men Hällstorp var en av dem som är kvar inom släkten sen 1882. Jag tar inte upp fastigheternas vidare förändringar efter 1930. Istället skall jag försöka ge lite glimtar av jordbruket under 1800-talet och fram till 1930 med hjälp av boupp-teckningar och jordbruksundersökningar.

Jordbruket på 1860-talet

Jordbruket hade i första halvan av 1800-talet genomgått en strukturell revolution genom skiftena. Gårdarna låg samlade i byar som splittrades. Genom skiftena samla-

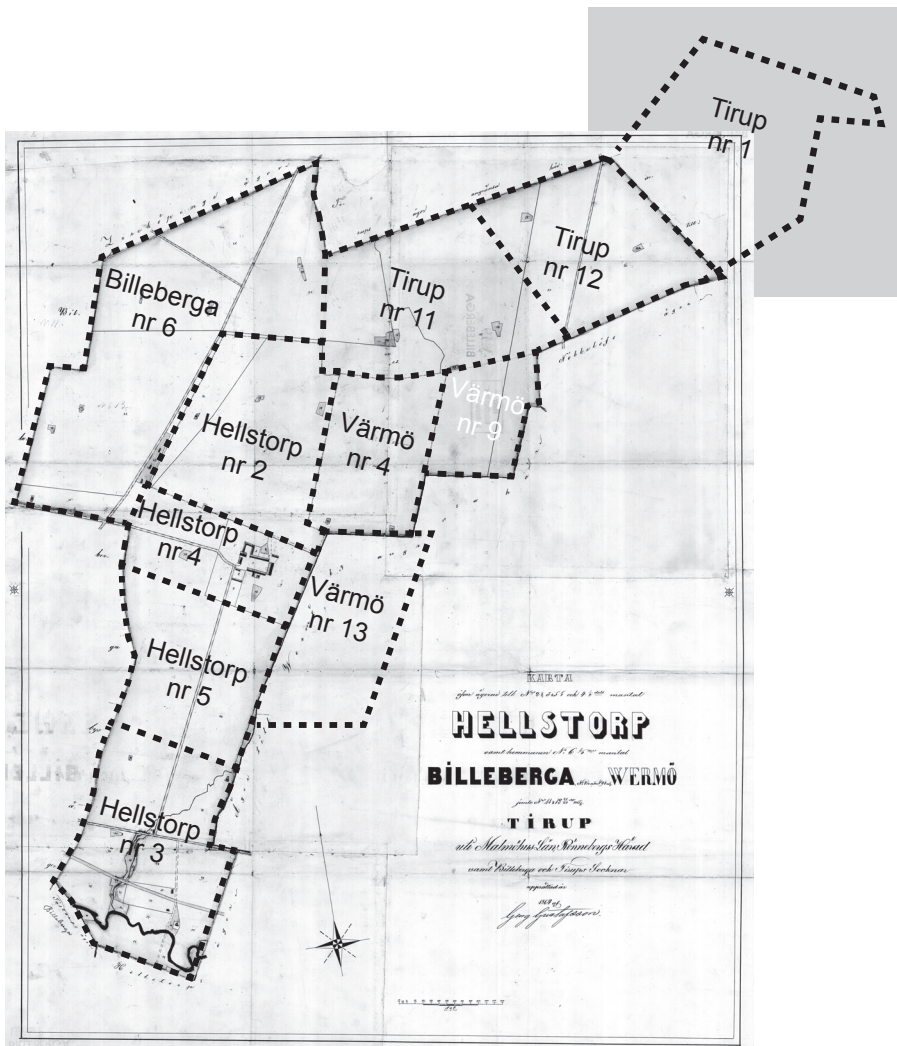

Bild 5. Karta från uppmätningen Hällstorp 1864 under J M Iversens tid med tillägg av inköpta Tirup nr 1 och halva Värmö nr 13 under H C Jensens tid. Observera att Värmö nr 4 och nr 9 bytt plats genom markbyte 1908. Fastighetsgränserna är ungefärliga och kan ha ändrats vid avstyckningar och fastighetsregleringar.

des ett hemmans mark i regel till ett sammanhängande stycke runt ett utflyttat gårdscentrum. Markerna var uppdelade i åker, ofta 30-50 % av marken, permanent äng utgjorde 40-60 %, där vinterfodret till djuren togs, och ibland fanns därutöver utmark, fäladsmark och skog. I andra halvan av 1800-talet genomgick jordbruket sin andra stora revolution. Vinterfodret till djuren togs från odlad vall på åkern varvid ängarna efterhand plöjdes upp och blev åker. Åkerbruket fick långa växtföljder där 3-4-årig vall följdes av spannmål, ärter, rotfrukter och andra ettåriga grödor under 4-5 år.

Jacob Michael Iversensbouppteckning

Den första bouppteckningen från Hällstorps brukare är Jacob Michael Iversens från 1865. Där får man en klar bild över hur intensiv djurhållningen var (tabell 4). Dragkraften utgjordes av 26 hästar. Det var arbetshästar, vagnshästar och några ridhästar (det fanns flera sadlar). Den största driftsgrenen var mjölkproduktion genom 110 mjölkkor. Mjölken hanterades i ett eget välutrustat me-

Djurslag	Antal
Hästar	26
Mjölkkor	110
Tjurar	2
Kvigor/kalvar	26
Moderfår	77
Betesfår	70
Lamm	60
Bagge	1
Suggor	10
Fargaltar	2
Grisar	5

Tabell 4. Djurhållningen på Hällstorps gård enligt J M Iversens bouppteckning 1865.

Rapstrustning	Antal
Rapssläddar med segel	6
Rapssegel stort	1
Rapsgrepar	16
Rissel (säll)	5

Tabell 5. Utrustning som tyder på rapsodling på Hällstorp på 1850- och 60-talet.

jeri med produktion av smör och ost. Mejeriet hade en smörkärna med vandring, 2 smörtråg, 4 gräddtunnor, 4 ostpressar, 9 mjölkstunnor och 257 mjölkbunkar. Smör och ost var lagringsbara produkter.

Den andra stora näringsgrenen var fårskötseln som omfattade över 200 får och lamm. Ull, kött och kanske fårmjolk var huvudsakliga produkter. I bouppteckning fanns t ex 6 spinnrockar och en spolrock. Grisarna utgjordes av 10 suggor, 2 fargaltar och 5 grisar.

Växtodlingen på Hällstorp på 1860-talet

Det finns förvånande mycket vete i lager i februari 1865. Hela 278 tunnor medan av råg fanns 145 tunnor. Generellt var råg helt dominerande som brödsäd vid denna tid medan vete var en mindre del av brödsäden. Tvåradskorn, 404 tunnor, gick till ölbrygging och foder. Hästarna fick i regel huvuddelen av havren, 295 tunnor i lager, medan blandsäden gick till flera djurslag. Ärtor, 55 tunnor, användes sannolikt både till mat och till foder.

Hällstorp hade bara odlad vall på åker som vinterfoder till djuren. Det speglas av att det fanns 100 skäppor klöver- och timotejfrö i lager. Ser man på maskinsidan så fanns två frösåningsmaskiner för dessa fröer. Spannmål och övriga grödor såddes med 2 sädessåningsmaskiner (tabell 6). Dessutom kan man från Iversens uppmätning av Hällstorp 1864 konstatera att åkerarealen uppgick till

Bild 6. Rapströskning i Skåne 1858. "Tröskkistan" är klädd med segelduk. Oljemålning av Wilhelm Wallander (1821-1888).

ca 625 tunnland medan ängsarealen bara var 6,5 tunnland (Akt 12-bil-49 1864).

Sannolikt odlades också raps

Vid en bouppteckning på angränsande Brinkagården 1849 framgick att 15 tunnland raps togs upp bland ut-

Redskap	Antal
Heltäckt åkvagn	1
Fina åkvagnar	3
Arbetsvagnar	13
Märgelkärror	4
Amerikanska plogar	14
Frösåningsmaskiner	2
Sädessåningsmaskiner	2
Tröskverk med vandring	1
Klösharvar	7
Skotska harvar	5
Rundharvar	9
Koppelharvar	6
Hästrivor (-räfsor)	4
Amerikanska hästrivor	2
Hackelsemaskiner	2
Tvättmaskin rotfrukts-	1
Rovskärningsmaskin	1
Potatisskärningsmaskin	1
Större järngrytor för tjärkokning	2

Tabell 6. Ett urval maskiner och redskap i J M Iversens bouppteckning 1865.

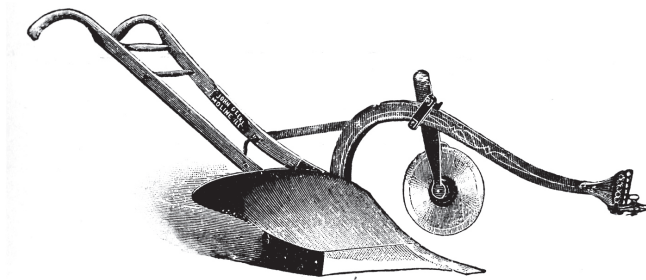

Bild 7. "Amerikansk" plog med skivrist, en rullande stålskiva som skär ett vertikalt snitt som underlättar vändningen av tiltan.

sådda grödor. I Iversens bouppteckning från 1865 finns indicier på rapsodling. I förteckningen (tabell 5) tas upp rapssläddar med segel, rapssegel, rapsgrepar och rissel (såll). Rapssläddar var troligen breda, lågbyggda flak på medar där flaket täcktes av segelduk. Där lade den avhuggna, torkade rapsen med hjälp av rapsgreparna och vek sen ihop seglet för att inte spilla frön vid hemfärden. Den stora dyra segelduken, värd 20 Riksdaler, lades troligen ut i en stor tråkista där rapsen sedan kunde tröskas med slagor. Halmen togs bort och fröna på botten rensades genom risslen. Det finns en målning av Wilhelm Wallander från Skåne 1858 som visar rapströskning (bild 6).

Maskiner och redskap på 1860-talet

I bouppteckningen 1865 tas 14 amerikanska plogar upp, som hade en mer brytande vändskiva och ansågs bra på lerjordar (tabell 6, bild 6). Det fanns också några engelska plogar samt 5 skotska harvar. Ett stort antal olika harvar ingick bland maskinerna. Ytterligare nämns 2 amerikanska hästrivor (hästräfsor) förutom 4 vanliga hästrivor. Betoningen av amerikanska eller skotska redskap antyder att man var i framkant av jordbruksutvecklingen och utnyttjade de modernaste redskapen.

Man hade också tvättmaskin för rotfrukter och rovskärningsmaskin vilket tyder på att man också odlade foderrotfrukter som rovor. En potatisrivningsmaskin kan också ha använts till rotfrukter och potatis.

Bland vagnarna fanns en värdefull heltäckt åkvagn värd 300 Riksdaler och 13 arbetsvagnar värda 650 Riksdaler. Bland vagnarna fanns 4 märgelkärror. Dessutom fanns bland redskapen märgelhackor som säkert använts för att köra ut märgel på Hällstorp som hade 23 märgelgravar vid avmätningen 1864. I lager fanns också 120 st hjulved och 100 st hjulekrar, vilket oftast var av hårda träslag som ek, avenbok eller bok.

Tröskningen utfördes med tröskverk med vandring. Bland inventarierna fanns dessutom 2 större järngrytor för tjärkokning! Tjära koktes oftast på tallstubbar.

Hällstorps jordbruk 1910-15

Från denna tid finns dels bouppteckningen efter Hans Christian Jensen 1910 samt den stora och detaljerade jordbruksundersökningen i Sverige 1913-20. Den gjordes i dessa trakter 1914. Den inbegriper såväl djurhållningen som växtodlingen.

Enligt bouppteckningen kan vi se att intensiteten i mjölkproduktionen ökat sen Iversens tid. Nu finns 151 mjölkkor och många rekryteringsdjur av dräktiga kvigor, yngre kvigor och kvigkalvar (tabell 7). Avel bedrivs med hjälp av 4 egna tjurar. Drag- och vagnshästarna var 42 stycken inklusive två ponnys. Det finns 6 dräktiga suggor samt 64 göd- och ungsvin. Därtill ingår 100 höns som gav ägg till hushållen.

Mjölken hanteras i det egna mejeriet som fått modern utrustning som de Lavalseparator, smörälningsmaskin, pasteuriseringsapparat samt ångpanna och ångmaskin. Smörtråg och ostpress skvallrar om slutprodukter från mejeriet.

I bouppteckningen tas upp lager av 500 säckar vete, 500 säckar korn samt 460 säckar havre. Rågodlingen är på väg från lerjordområdena och vetet har tagit över som dominerande brödsäd på de tyngre jordarna.

Ändringar i växtodlingen 1910-15

Den största förändringen i växtodlingen jämfört med Iversens 1860-tal är att sockerbetorna har kommit in och tagit en stor plats i växtodlingen. På Hällstorp finns 1914 56 ha sockerbetor av gårdens 310 ha åker. Det märks också i redskapslistan från bouppteckningen att stora mängder redskap kan knytas till betodlingen. Det förtecknas hästhackor, bethackor, betgafflar, gallringshackor, gallringsjärn och en saltspridare (tabell 8). Kan manne saltspridaren vara för att sprida chilesalpeter till betorna? Betorna gav inte bara socker till de svenska hushållen. De gav också värdefulla foderbiprodukter som betblast, betmassa och melass som ofta gick till mjölkproduktionen.

Av maskinutvecklingen jämfört med Iversens bouppteckning 1865 ser man flera exempel. Lokomobil med ångröska och halmpress, självbindare och självavläggare underlättade och effektiviserade skörd och tröskning

Djurslag	Antal
Hästar 4-12 år	34
Hästar 12-16 år	6
Ponnyhästar	2
Mjölkkor	151
Kvigor dräktiga	24
Kvigor 1-2 år	38
Kvigkalvar	43
Tjurar	4
Suggor dräktiga	6
Gödsvin	20
Ungsvin	44
Höns	100

Tabell 7. Djurhållningen på Hällstorp enligt bouppteckningen 1910 efter H C Jensen.

Betredskap	Antal
Hästhacka 6-radig	3
Hästhacka 3-radig	2
Betgrepar	-
Gallringshackor	20
Handhackor	20
Bethackor	72
Betgafflar	56
Gallringsjärn	42
Saltspridare	1

Tabell 8. Betodlingen på Hällstorp 1914, 56 ha, krävde många redskap.

Bild 8. Sockerbetsodlingen i landet ökade på 1870-talet och blev en eftertraktad gröda på de skånska slättbyggena. Foderbiprodukterna blast, betmassa och melass var gynnsamma i mjölkproduktionen.

av spannmålen.

Växtodlingen 1914 har en dominerande veteodling med 92,5 ha (tabell 9). Rågodlingen har upphört och trots det stora antalet hästar odlas ändå ingen havre 1914. Däremot korn, ärter, foderrotfrukter och potatis.

Antalet kor hade minskat till 100 jämfört med 1910. Kanske beroende på att Tirupsgården sålts ifrån 1910. Vall- och grönfodergrödor upptar 59,5 ha. Några udda grödor är sockerbetsfrö 6 ha och rovfrö 8 ha. Sockerbetor sätter frö först andra året men klarar dåligt vintern. Därför plockade man upp betorna för fröproduktion på hösten, lagrade dem i stuka under vintern och satte ut dem igen på våren. Mycket handarbete.

Aktier i jordbruks- och samhällsutvecklingen

I bouppteckningen efter H C Jensen noteras aktier i olika lokala företag delaktiga i jordbruks- och samhällsutvecklingen. Aktier i företag inom jordbruks-

Gröda	Areal ha
Höstvete	92,5
Korn	50,0
Ärter	5,0
Potatis	28,0
Sockerbetor	56,0
Foderrotfrukter	5,0
Sockerbetsfrö	6,0
Rovfrö	8,0
Vall till hö	20,0
Vall till bete	17,7
Säd till grönfoder	22,0
Summa	310,0

Tabell 9. Odlade grödor på Hällstorp 1914 enligt Jordbruksundersökningen.

sektorn är Allmänna Svenska Utsädesaktiebolaget i Svalöv och Konstgödningsaktiebolaget i Landskrona. Inom samhällsutvecklingen tas upp aktier i Landskrona-Eslöfs Järnvägsaktiebolag, Landskrona-Kjeflinge Järnvägsaktiebolag, Landskrona Varmbadhus Aktiebolag och Landskrona Tryckeri AB.

Motorplogen kommer till Hällstorp

Den tyngsta jordbearbetningen i jordbruket var plöjningen. Med ett plogskär ca 40-45 cm brett, gick plogföraren bak 2 eller tre hästar fåra upp och fåra ner. Den motoriserade dragkraften för jordbearbetning var därför en motorplog. Det var ofta ett integrerat redskap av traktor och plog. De introducerades i Sverige mellan 1910 och 1920. En Munktells traktor (eller motorplog?) inköptes till Hällstorp kring 1920 (Thunström 2001). Det var en Munktellmodell, troligen 20-24 HK, som tillverkades mellan 1916 och 1920 (bild 9). Det kan också ha varit Munktells typ 22 HK som kom 1921. Den var mer ”traktorlik”, hade en 2-cylindrig 2-takts tändkulemotor som drevs av motorbrännolja (bild 10).

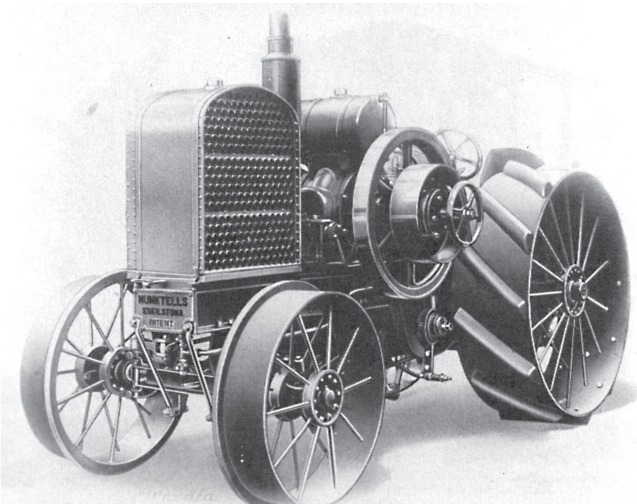

Bild 9. Munktells modell 20-24 HK tillverkades i Eskilstuna mellan 1916 och 1920. Den hade en encylindrig liggande 2-takts råoljemotor och en effekt på 20-24 hk.

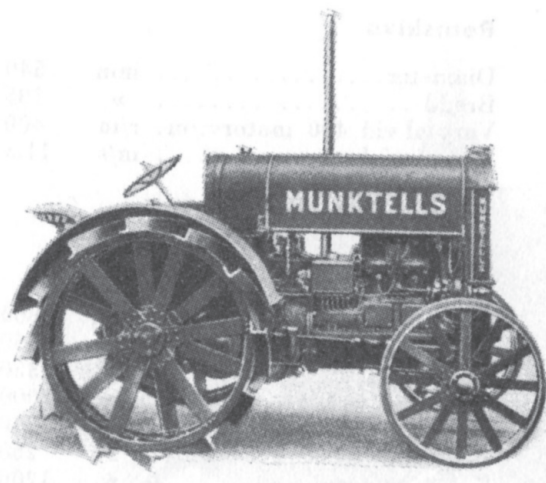

Bild 10. Munktells typ 22 HK hade en 2-cylindrig 2-takts tändkulemotor som drevs av motorbrännolja. Effekt ca 26 hästkrafter.

Utvecklingen efter 1930

Jag har inte fördjupat mig vidare i utvecklingen av Hällstorp efter 1930. Ett par nedslag kan dock göras i beskrivningen av Hällstorp i Svenska gods och gårdar, tryckt 1944. Uppgifterna torde härröra från 1940-talets början. Totalarealen uppges till 320 ha, åkern till 300 ha. Avel bedrivs av varmblodiga hästar varför det finns 35 st. Antalet nötkreatur uppges till 200 vilket sannolikt omfattar både mjölkkor och ungdjur. Grisproduktion av 200 djur.

I en annan jordbruksundersökning *Uppgifter för allmän jordbruksräkning år 1944* uppges arealen till 240 ha varav åker 230 ha. I förteckningen 1944 ingår inte arrendegården Värmö nr 9 på 47 tunnland och Värmö nr 13³ på 56 tunnland vilket förklarar en del av arealtappet.

Gården har bl a 4 traktorer, 1 skördetröska, 3 självbindare och 1 tröskverk. Brukare 1944 var fortfarande Hans Christian Birch-Jensen.

Källor:

Thunström, Per (2001). *Till herrar motorplogägare!: Svenska motorkulturföreningen och den tidiga Traktoriseringen i Sverige (1908-1926)*. Stockholm: Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien.

Arkiv Digital

Husförhörslängder Billeberga o Tirups socken 1814-1920. Rönnebergs häradsrätt (M) AIa:76 (1835) Bild 2070 (Arvskifte C.A. Wachtmeister 1835).

Rönnebergs häradsrätt (M) AIa:83 (1842) Bild 4890. (Köp av Värmö 1842).

Rönnebergs häradsrätt (M) FIIa:32 (1863-1866) sid 501-511.(J.M. Iversens bouppt.).

Rönnebergs, Onsjö och Harjagers domsaga (M) FIIa:37 (1910) Bild: 1260 Sida: 55 (H. C. Jensens bouppt.).

Inskrivningsdomaren i Rönnebergs, Onsjö och Harjagers domsaga (M) CI:1 (1875-1935) sid 151 (Köp av Värmö nr 13 1892).

Inskrivningsdomaren i Rönnebergs, Onsjö och Harjagers domsaga (M) CI:2 (1875-1934) sid 131. (Tirup nr 1 köpt 1888 och sålt 1910).

Inskrivningsdomaren i Rönnebergs, Onsjö och Harjagers domsaga (M) CI:1 (1875-1935) sid 117 (Arvskifte 1835).

Lantmäteriet historiska kartor

Akt: *Storskifte Billeberga by 12-BIL-12 1798*

Akt: *Enskifte Tirups socken Tirup nr 1-13 1804*

Akt: *Enskifte Hellstorps by 12-bil-10 1808*

Akt: *Enskifte 12-bil-16 1808* (Enskifte av Värmö by)

Akt: *Enskifte Billeberga socken Billeberga 1-16 1810*

Akt: *Enskifte 12-bil-17 1823* (Delning av Billeberga nr 6)

Akt: *Hemmansklyvning 12-tir-14 1849* (Klyvning av Tirup nr 12).

Akt: *Arealavmätning 12-bil-49 1864* (uppmätning av Hällstorp)

Akt: *Hemmansklyvning, Ägobyte 1908* (markbyte Värmö nr 4 och nr 9)

Akt: *Ägostyckning 12-tir-46 1917* (Styckning av Tirup nr 11)

Akt: *Ägostyckning 12-tir-47 1917* (Styckning av Tirup nr 12)

Riksarkivet

Mantalslängder Billeberga och Tirup 1810-1820

Skånska rekognosceringskartan Skåne IW 203

Bild 11. Hällstorps gård tog form från omkring 1830 då Hellstorp nr 4, där gårdscentrat ligger, köpts in av Carl Axel Wachtmeister. Därmed ingick Hellstorp nr 2, 3, 4 och 5, halva Billeberga nr 6 samt Tirup nr 11 och 12 i den nya gården.

Skiftena förändrade landsbygden

Av Roland Lyhagen, Svalövsbo

Storskifte började kring 1750 och höll på till början av 1800-talet. Enligt förordningen skulle man eftersträva så få skiften som möjligt till varje hemman. Effekterna blev mycket varierande i olika delar av landet. Antalet skiften per hemman reducerades dock från 30-50 stycken till 5-15 tegar. Det var svårt att komma längre i rationalisering utan att flytta ut gårdarna från bykärnan. Storskiftet fick mycket begränsat genomslag i praktiken. Bild 1 från storskiftet av Värmland 1765.

Enskifte började genomföras genom lokala skiftesförordningar med början från 1803 i Skåne efter en särskild enskiftesförordning. Många byar i Skåne skiftades ganska snabbt därefter. Tirups socken enskiftades 1804, Hellstorps och Värmland by 1807, Billeberga och Tostarps by 1810 och Södra Möinge 1813. Effekterna blev nu mer dramatiska när byarna sprängdes och gårdarna flyttade ut till sin sammanhängande ägofigur.

Värmland by enskiftas 1808. Bild 2 visar gårdarnas nummer med sina ägor samlade. Nr 7 saknas men var ett kronogathus utan mark.

Laga skifte. De två tidigare skiftesförordningarna var inte helt i samklang med varandra utan ersattes 1827 med stadgan om **Laga skifte**. I stadgan, omfattande 60 sidor, gällde den stränga regeln att om en enskild hemmansägare begärde skifte så var alla i byn tvungna att acceptera skiftets genomförande och dess konsekvenser. Det kunde innebära stora kostnader som skulle fördelas och tvång att flytta ut från byn med sin gård. Laga skifte verkställdes t ex 1839 av Värmland nr 5 och 10 vid hemmansdelning.

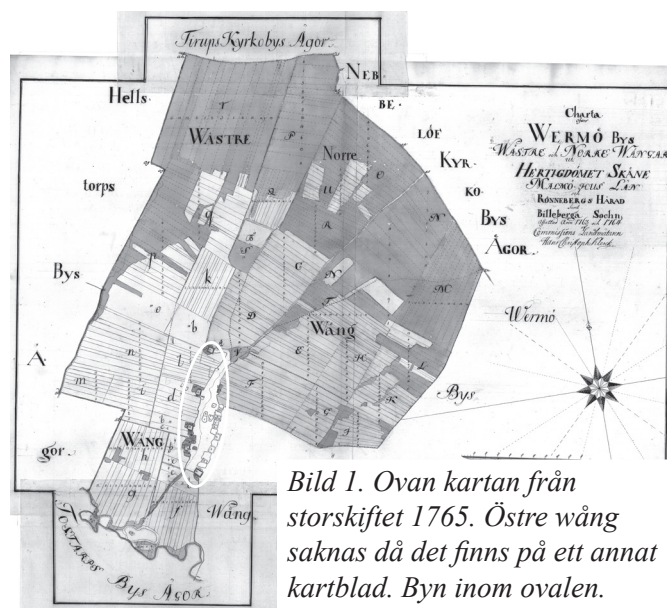

Bild 1. Ovan kartan från storskiftet 1765. Östre wäng saknas då det finns på ett annat kartblad. Byn inom ovalen.

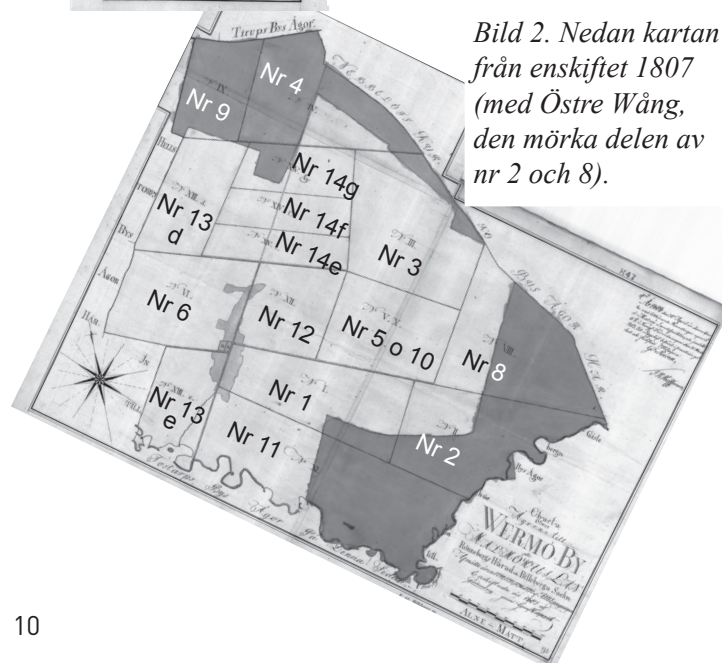

Bild 2. Nedan kartan från enskiftet 1807 (med Östre Wäng, den mörka delen av nr 2 och 8).

Jordbruket i Hellstorps by vid skiftet 1765

Av Roland Lyhagen Svalövsbo

Hellstorps by bestod av 6 hemman 1765. I storskifteshandlingarna från 1763-65 finns beskrivningar av hur jordbruket bedrevs vid denna tid. Förutom de noterade olägenheterna med uppdelning av alla skiften i smala, utspridda tegar, finns också jordarter, grödor och växtföljder angivna. Man bedriver 3-såde, dvs att när två åkrar är besådda ligger den tredje i träda eller till fälad, gemensam betesmark. Undantag är vissa ingärdade åkerkrokar som ”åboarna föresatt sig att årligen stänga och freda till somarrågs, ärtors och vickers utsäde”.

Jordmånen består dels av lermylla, dels av mera leraktig jord med grudd? i botten som här och där är något sur och kall, samt något stenig i synnerhet i norra och östra vångarna. Men jordmånen kan inte räknas till de bättre, så kan bönderna inte på långt när beså densamma så mycket som uträkningarna finns utsatt.

Åkers grödor och styv jord

Åkern besås i övrigt med höstråg, korn och havre, kan bli något vete, ärtor och vicker av åboarna nyttjade till utsäde på den därtill tjänliga jorden.

Åkern drives med plog förspänd av 4 par dragare (oxar) eller årder med 2 å 3 par dragare. Därför måste åboar med de lite större hemmanen hålla 5-6 par dragare men de lite mindre kan klara sig 4 par.

Åkern behöver vart 4:e eller 6:e år gödas men den får i verkligheten bara gödsel var 12:e år! På de bästa jordbitarna skördas 4:e till 5:e kornet (400-500 kg/tunnland eller 800-1000 kg/ha av spannmål) men på den sämre marken 3:e kornet eller mindre.

Ån översvämmar vissa år dramatiskt

Genom Hellstorps by rinner Braån som stundom gav svåra översvämningar både vid islossning och på sommaren. ”...åboarna therigeom lida mycken skada, hvilket hände 1763, att ganska mycken säd och hö bortskämdes af ett oförmoderligt flödande, som kastade gärdsgårdarna öfwer ända, bortförde det hö som låg kullslagit, samt fördränkte säden på marken”. På bild 1 ser man än strax söder om byns gårdar.

Ängsmarken

Ängsmarken är lika uppsplittrad som åkermarken, anmärkes det i skiftesprotokollet. Men byn har nu försökt samla sina skiften i en ängvång, ”den åboarna ärna med tiden stänga och årligen freda till höstnad”. På bild 1 med utsnitt av ängsmarken längst i norr, betecknade ”V” och ”U” beskrivs ängens status sålunda: V - tufvig och mager hårdvall med någon liung bewuxen, och U - slät och jämn hårdvallsbottn, dock högländt och mager å några ställen. Ängarna söder därom, ”S” på kartan, består dels av skarp och tuvig hårdvall, dels av stagg och kärrvall samt ”T” utgör tuvig och stenig, sur staggvall samt någon mager hårdvallsbotten.

Bild 1. Storskifteskartan från 1865 med två utsnitt med förstoringar. Då framträder uppdelningen av de sex gårdarnas smala tegskiften utsprida över byns ägor. Även ängsmarken längst i norr är uppdelad på samma sätt.

Täppningen (stängslingen)

Stängslingen av ägorna sker huvudsakligen med torvdiken som kräver mycket underhåll och måste förnyas var tredje år. Några idogare åboar har dock börjat lägga stengården under senare år. Detta kommer att hjälpa åkerskötseln och förminska gärdesarbetet.

Mulbete

Muhlebete har tilförne intet annat varit för thenna bys kreatur, än uti the med kringgräntsande byar utlagde trädeswångar; wharföre åboarne om somaren icke kunat hafva flera kreatur hemma än till dageliga kiörslor nyttjats. Men nu har man lagt ut ett stycke ängsmark på norra Wången till fäladsmark för samfällt sommarbete, på kartan benämnd ”Årliga Fälads Marken”.

Kvarn och fiskevatten

Det finns en skvaltkvarn till Hellstorp nr 4 men den är i mycket dåligt skick. Inte ens ägarens egen säd klarar den av att mala. Kvarnen verkar utom räddning. Fisket... hvad det sednare angår, så kunna de ei utan om vårtiden få litet fisk i åen af gjeddor och abborrer, hvartill nyttjas allenast kastegarn.

Inga andra tillgångar finns som kan utnyttjas i jordbruket och hushållet. Såväl torv som ved till bränsle måste inköpas från skogsbygderna långväga ifrån, liksom virke till byggnader, vagns- och redskapsvirke.

Den stora branden på Svalöfsgården 1899

Av Roland Lyhagen Svalövsbo

Birger Welinder hade köpt Svalöfsgården av Carl de Neergaard 1898. Gården arrenderades ut till Allmänna Svenska Utsädesaktiebolaget samma år. Driften var inriktad på mjölkproduktion, foder till djuren men också för utsädesproduktion åt Utsädesbolaget. Det blev ett avbräck när gården drabbades av en förödande brand. Det finns en dramatisk beskrivning av branden av två journalister på tidningen Korrespondenten i Landskrona. Artikeln från den 3 augusti 1899 återges i sin helhet nedan.

Svalöfsgården brinner!

Ja, verkligen! Från en gård i kyrkans närhet ringlade sig tjocka rökmoln, ur hvilka guldgänsande lågor då och då slog upp. Vi sågo på klockan, hon var precis 11.

Det började bli oroligt omkring oss, gående och velocipedåkande styrde skyndsamt åt samma håll, och utan betänkande kastade sig de båda Landskronatidningarnas referenter upp på första åkdon, som styrde åt eldsvådans till.

Det blef en vild färd. Vi veta oss aldrig förr ha färdats frivilligt med en liknande hastighet. Plötsligt, nära målet, observeras tillfälligtvis att ena framhjulet lossnat och nu hastigt skilde sig från åkdonet. En rysning och derpå välbehaget att för godt köp undsluppit en oberäknelig olycka. Blott en minut till i samma vilda fart och vi hade legat mer eller mindre lemlästade på vägen.

Nu hade vi emellertid ej tid att tänka på oss sjelfva eller den fara vi undgått. Vi hade färdats på 5 minuter.

Framför oss låg Svalöfsgården och ur den långa logglängan tornade upp väldiga eldslågor mot himlen. Det var en öfverraskande, effektfull anblick. Vi trängde oss fram mellan hästar och sprutor och kommo in på gården. Det visade sig nu, att icke endast logglängan utan äfven corps de logis'et jemte flera andra byggander härjades af elden, som först tycktes alldeles omhvärfva oss och hota sluka allt och alla.

Svalöfsgården

Eges af godsegaren Birger Velinder och innehafves på arrende af Svenska utsädesaktiebolaget. Den beboddes af gårdens förre egare, hr C de Neergaard, hvilken vid olyckans timande befann sig i Köpenhamn.

En af denna tidnings medarbetare, som vid den i gårdagens nummer omnämnda eldsvådans å Svalöfsgården utbrott befann sig i Svalöf skriver derifrån:

Hitkomna för att öfvervara Sveriges Utsädesförenings årsmöte hade vi just efter resan å tåget hunnit svalka oss med en flaska vatten å hotellet, då rop plötsligt hördes:

Bild 1. Den förödande branden ödelade de flesta byggnaderna utom ladugården.

Corp de logiset var gammalt och i förhållande till gårdens storlek oansenligt. Nedanstående bristfälliga situationsplan torde i någon mån åskådliggöra byggnadens läge:

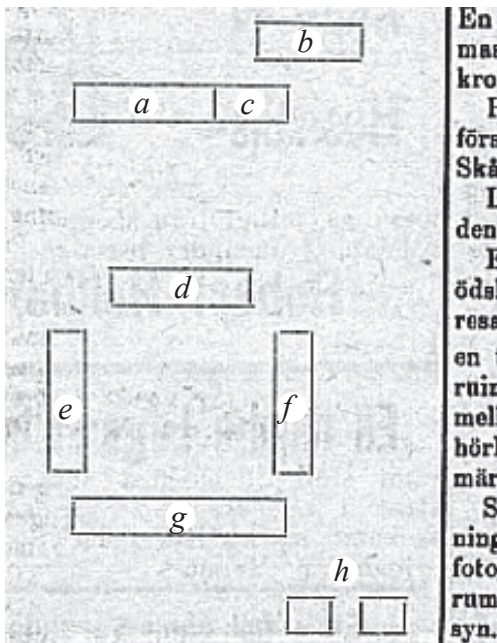

Bild 3. Ur Korrespondenten 3 augusti 1899

- a = corps de logiet
- b = den byggnad, hvari ladufogden bl. a. bodde
- c = en tillbyggnad till hufvudbyggnaden, der jordbruks arbeterskor bodde
- d = en byggnad inrymmande boningsrum å ena hälften samt svinstall i den andra
- e = häststallet
- f = ladugården
- g = loglängan och slutligen
- h = halmstackar

Eldens uppkomst och spridning

Klockan 11 f. m. varnade en kvinna som bodde i gävelrummet en trappa upp i byggnaden c, att eld utbrutit i rummet inunder. Hon rusade då ned och såg hur elden med fart utbredd sig derinne.

En gammal kvinna Elsa Bengtsson hade varit sysselsatt i detta rum med tvätt. Sedan hon slutat härmed hade hon gått ut och låst dörren. Enligt hennes egen utsago hade elden i spiseln då varit fullständigt släckt. Emellertid tycktes gnistor från denna trängt ut genom någon springa i skorstenen samt sålunda orsakat eldsvådan.

Från denna begynnelse spred sig elden förfärande hastigt till hela corp de logis'et, hvarifrån ingenting hann bergas, kastade sig omedelbart öfver till byggnaden b och samtidigt till byggnaden d samt med ett språng öfver loglängan g till halmstackarna h. Alltsamman gick på ett par minuter.

Egendomligt var, att, ehuru vinden var hård nordvestlig blåst, och sålunda gick från hufvudbyggnaden till loglängan, eller den skonade de båda mellanliggande stallbyggnaderna.

Sprutor och manskap anlände från Svalöfs mekaniska

verkstad och andra håll, men släckning av de brinnande byggnaderna var ej att tänka. Det gällde att hindra stalarna från antändning samt äfven skydda de närbelägna stutarebyggnaderna och prestgården, hvilka med den rådande vindriktningen voro starkt hotade. Arbetet var svårt, men kröntes med framgång, och redan kl 1 e. M. kunde elden anses begränsad till de fem byggnader, som nedbrunnit.

På gården hade flera vagnar ställts in af personer, hvilka kommit till Utsädesföreningens årsmöte. Dessa åkdon lyckades man dock rädda.

En besvärlig och långsam eftersläckning återstår nu, då brännbara ämnen i mängd finnas här och närliggande hus är ännu i fara.

Inga kreatur innebrända

Möbler, lösöre, inventarier gingo förlorade, då det ej lät sig göra att berga ens det ringaste ur den brinnande byggnaderna. Lycka i olyckan var att kreaturen utsläppts på bete och sålunda befunno sig utom räckhåll för elden. Endast en mängd svin fans på gården och dessa lyckades man, trots deras grymtande protester, rädda.

I byggnaden d låg vid olyckstillfället en barnsängskvinna, hvars belägenhet var förfärlig. Lyckligtvis hann man föra henne i säkerhet, innan hon fattats av elden.

Bild 4. Eldsvådor var svårsläckta 1899 genom otillräckliga och svaga släckningsutrustningar.

De beklagansvärda arbetarekvinnorna, som bodde å gården, ha förlorat alla sina tillhörigheter, kläder och penningar. En klagade öfver förlusten af en ny symaskin, en annan öfver ett skrin med 75 kronor uti o. s. v.

Hvad gården sjelf vidkommer var den försäkrad för 239,000 kronor i bolaget Skåne.

Logen var utrymd för att fyllas af den inbergade grödan.

Eldstället företer nu en hemsk och ödslig anblick. I stället för byggnader resa sig svartbrända murar, inifrån hvilka en tät, frän rök bolmar ut. Öfverallt i ruinerna glöder det ännu och med små mellanrum slå lågorna åter upp. Oupphörligt påkallande brandmanskapets uppmärksamhet och arbete.

Senare meddelas, att man fått anledning förmoda det elden kommit från ett fotogenkök, som i det förut omnämnda rummet i byggnaden lemnats utan tillsyn.

...men tiden går*

Jämförelse av bildmotiv tagna av Mats Harder 1971 och 2011
med tillägg av bilder från 2022

Bild 1. 1971 Konsumbaracken vid Luggudevägen med parkering framför.

Bild 4. 1971 Centralskolan med sitt karakteristiska torn.

Bild 2. 2011 Konsumbaracken ersatt med Pressbyråns kioskbyggnad samt bakom den en barack där Försäkringskassan hade kontor.

Bild 5. 2011 Centralskolan är fullt verksam och ganska oförändrad med sitt spetsiga torn.

Bild 3. 2022 Konsumbaracken, kioskbyggnaden och Försäkringskassans barack har ersatts med ett punkt-hus i modern funkisstil.

Bild 6. 2022 Heleneborgsskolan med nya stora byggnader har tillkommit. En tornbyggnad med flackare torn har ersatt det gamla tornet.

Bild 7. 1971 Holländaremöllan från 1850-talet med gedigen stensockel tronar dock utan vingar i Hjalmar Nilssons park.

Bild 10. 1971 Svalövs hotell byggt 1892 och verksam som hotell.

Bild 8. 2011 Inga stora förändringar 40 år senare

Bild 11. 2011 Inga stora förändringar fortfarande hotell.

Bild 9. 2022 Men nu är möllan borta, inte ett spår syns efter en mer än 160-årig epok.

Bild 12. 2022 Inga stora förändringar i det yttre men den reguljära hotellverksamheten är nedlagd.

Bild 13. 1971 Svalöfs stora utsädesanläggning var en profilbyggnad. Anläggning byggdes 1965 och var i full drift när bilden togs.

Bild 16. 1971 Den gröna Lantmännen-silon mitt emot brandstationen användes för spannmålshantering när bilden togs.

Bild 14. 2011 Anläggningen används inte längre för utsädehantering. Ett visst förfall börjar inträda och anläggningen benämns Ökenfortet.

Bild 17. 2011 Användningen av silon har upphört. Färgen flagnar av och byggnaden förfaller.

Bild 15. 2022 Oanvända industribyggnader som förfaller är inte längre en tillgång för samhället. Därför revs byggnaderna 2015, 50 år efter uppförandet. Ersätts kanske av bostäder så småningom.

Bild 18. 2022 Även denna oanvända byggnad fick skattas åt förgängelsen 2015.